

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Testhossz: 130–190 mm.

Súly: 70–180 g.

Védett!

Táplálék: mindenféle nedves gyümölcs, tölgyemlék, és egyéb erdei magvak. Megrágja a fiatal fák kérgét, sőt madárfiókákat is pusztít (6. kép). Téli álma hosszú.

Elterjedése: középhegységeink, dombvidékeink tölgy- és bükkerdeit lakja.

Lelőhelye: a Szárhalmi erdőben több ízben megfigyeltük a szürkületi órákban. Bauer (1960) kimutatta Ausztriában.

22. MOGYORÓS PELE – *Muscardinus avellanarius* (Linné)

Testhossz: 70–90 mm.

Súly: 18–30 g.

Védett!

Táplálék: makk, különböző bogyók és magvak.

Elterjedése: hazánkban a legközönségesebb pelefaj. Elsősorban a dombvidékek lomberdeiben, különösen fiatalosokban él.

Lelőhelye: HV: Jánospihenő, 1981. II. 8. (A. o.) A Szárhalmi erdőben és a környező szőlőtáblákban gyakran megfigyeltük. Sóllymosy (1939) szerint Nagylózs környékén ritkán fordul elő. Bauer (1960) is kimutatta.

22523. Erdei pele – *Dryomys nitedula* (Pallas)

Testhossz: 90–100 mm.

Súly: 20–22 g.

Védett!

Táplálék: különböző magvakkal, gyümölcsökkel és más növényi anyagokkal táplálkozik. Ha teheti, madárfiókát is zsákmányol.

Elterjedése: hazánk legritkább pelefaja. Főleg dombvidékeinken, erdőszéleken, gyümölcsösökben, cserjésekben él.

Lelőhelye: a Soproni hegyvidéken talált egy elhullott példányt Varga Zs. Ritkaságára jellemző, hogy Bauer (1960) sem mutatta ki a Fertő osztrák részén.

(Folytatjuk.)

1987. XLI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához)1 I. rész

**Soós István: Cigányper Sopronban
(Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához)¹**

(22). rész

1. Talán nincs még egy nép földrésziünkön, amelyet már több mint fél évezrede, Európában történt első megjelenése óta oly határozott előítéletekkel ruháztak volna fel és oly diszkriminációkkal sújtottak volna, mint a cigányság, ez a hányatott sorsú népcsoport. Cigány, cigányok: ehhez a szóhoz illetve fogalomhoz évszázadokon át igen sokszínű, de túlnyomórészt negatív, olykor-olykor pedig túlzó, torz képzetek társultak az európai nemzetek tudatában. A cigány a civilizált életmóddal, erkölcsökkel, szokásokkal merőben ellentétes, azoktól idegen, sőt lenézett, megvetett, hovatovább gyűlölt magatartásformát testesített meg. De jelentette egyszersmind azt az embertípust is, amely nem tisztel sem tekintélyt, sem törvényt, sem szabályokat, egyáltalában megveti az emberi együttélés mindenre kötelező érvényű normáit és csak saját elképzelése szerint hajlandó élni: könnyedén, szabadon, a természet gyermekeként, pusztán ösztöneire és képzeletvilágára hagyatkozva.

A cigány igénytelen életvitele, „szilaj szabadságszeretete” s ezzel párosuló, vagabundusságra, csavargásra való hajlama, külső megjelenése a társadalomban élő polgárok szemében a „dologkerülő és gazdátlan csöcselékhez” tartozó, piszkos, verekedős, veszekedős, vad, megzabolázhatatlan emberrel azonosult. Eképpen aszociális magatartása, deviáns viselkedése miatt megtestesítője lett a „rossz, gonosz” embernek, aki nem képes másra, mint tolvajlásra, rablásra, erőszakos [226](#)és erkölcstelen cselekedetekre, hiszen ez élete fenntartásának egyetlen módja. Ez az egyoldalú negatív kép csak erősödött, amikor a cigányokat az ördöggel, boszorkányokkal és más legendákba, sőt rémhistóriákba illő figurákkal kezdték összehasonlítani, sőt a gyermekrablások, dögevés, emberevés szörnyű tetteit igyekeztek minden lehetséges módon rájuk bizonyítani, ürügyet szolgáltatva ezzel is arra, hogy a társadalmon kívül vagy annak perifériáján meghúzódo embercsoportokkal kíméletlenül, embertelenül bánjanak vagy esetleg végleg leszámoljanak.

A cigányok megítélése az évszázadok során alig változott: csupán a romantika korának érzékeny költői világában szerepeltek „pozitív figuraként”, amikor életmódjukat mint az ősi emberi lét megnyilvánulásának jellegzetes formáját, a pásztori idill és a szép, szabad vadság egyfajta keverékét érzelmesen vágyakozva csodálták és magasztalták. A cigányságnak ilyen jellegű ábrázolása azonban lényegében véve nem változtatta meg azt a róluk kialakított képet, amelynek gyökerei a középkorba nyúlnak vissza.

A XV. században a kontinensünkre bevándorolt cigány csoportokat a feudális államok eleinte szívesen fogadták és mint jobbágyokat le kívánták telepíteni őket, be akarták illeszteni az adott társadalom rendjébe. A primitív életkörülmények között élt, nyughatatlan, vándorláshoz szokott nép azonban csakhamar összeütközésbe került a feudális társadalommal. A letelepítési kísérletek nagyrészt sorra kudarcot vallottak a szabadon, csak saját törvényei szerint élő cigányság ellenállása miatt. Megkezdődött módszeres, kíméletlen üldözésük, egymásután alkották meg a cigányok elleni törvényeket és rendeleteket, amelyek kezdetben csupán az illető állam területéről tiltották ki őket, később azonban a minduntalan visszatérni kívánó népcsoport kiirtására irányultak. A nyugat- és észak-európai országokban a visszalopódzott cigányokat a legkegyetlenebb halálbüntetésekkel sújtották. Csupán néhány helyen, főleg a kontinens déli és keleti felén próbálkoztak meg asszimilálásukkal, de a módszerek itt sem voltak finomabbak: megbélyegzés, kényszermunka vagy rabszolgaság volt a cigányok sorsa.

Némileg másképpen alakult a cigányság sorsa Magyarországon és ennek megfelelően eltérő volt a róluk alkotott kép is. A XV. század elején hazánkba is beáramlott kisebb számú cigány népcsoportok ellen nem hoztak brutális intézkedéseket vagy törvényeket, sőt bizonyos kiváltságokkal ruházták fel őket, menleveleket biztosítottak számukra, mint egyes kovácsmestereket, zenészeket, még hasznosították is őket.

Már jóval kevésbé becsülhető foglalkozást űztek azok a csavargó, kóborló cigányok, akik a történetírók szerint a „hóhérok becsstelen mesterségét” gyakorolva Dózsa Györgyöt és társait halálra kínozták. Sokszor kémkedéssel bízták őket meg.

A meginduló török háborúk, az ország három részre szakadása, majd a török másfél százados uralma kedvező helyzetet teremtettek a karavánokban vándorló vagy időlegesen megtelepedett cigányok számára. A török megtúrta a cigányokat, akiknek nagy része vagy közvetlenül a hódító vezető réteg szolgálatában állt és annak bizalmát élvezte, vagy a török hadseregnél volt alkalmazásban különböző feladatokat látva el, mint pl. tüzserészek, kovácsok, sátorverők, hóhérok, kémek vagy futárok, zenészek. De tevékeny részt vállaltak a török martalócok kísérőcsapataiként a felégetett, lerombolt helységek kifosztásában, felprédálásában.

A török kiűzését követően azonban a cigányság életében alapvető változás történt. Az állandó lakóhely nélkül lévő és a török hadsereg mellett végzett [227](#) foglalkozásuktól elesett, bolyongó, kóborló karavánokba verődött, nomád életmódot folytató cigánycsoportok szembekerültek a belső rend helyreállítására és megszilárdítására törekvő államhatalommal. Nyugat-európai mintára sorozatban hozták a törvényeket, rendeleteket a vagabundus népség megrendszabályozása végett. Kezdetben ugyan felmerült még annak a gondolata, hogy a cigányokat a kihalt, elnéptelenedett területekre telepítenék le földművesként, de a sorozatos tolvajlások, rablások és csavargások nyomán a birtokosok és a parasztság részéről megnyilvánuló cigányellenes hangulat keresztülhúzta az udvarnak ezt az elképzelését és így a radikális eszközök alkalmazásához nyúlt.

I. Lipót császár 1701-ben a birodalom területén élt cigányokat törvényen kívül helyezte, két évvel később kelt rendeletében pedig a falvak népességére bízta, vajon befogadja-e a cigányokat. A bécsi udvart és a központi közigazgatási szerveket a kóborló cigányokról érkező egyre nyugtalanítóbb hírek arra készítették, hogy véglegesen megoldják ezt a problémát. III. Károly, nyugati uralkodótársaihoz hasonlóan a legszigorúbb intézkedéseket foganatosította a közrendet és a közbiztonságot veszélyeztető, megtelepedni nem kívánó, kisebb-nagyobb bűncselekményeket elkövető és azok hasznából élő „veszedelmes emberek csordája” ellen: a cigányokat halálbüntetés terhe mellett kitiltotta az örökös tartományokból, a magyar királyság és a csatolt részek területén pedig elrendelte testi megbélyegzésüket, megcsonkításukat, valamint összeírásukat.

A „cigányok kóbor népének” megrendszabályozására, a cigányügy alaposabb, mélyrehatóbb megoldására azonban csak egy emberöltővel később, Mária Terézia, majd fia, II. József uralkodása idején történt valójában komolyabb kísérlet. A királynő 1760-ban kiadott első rendelete a kóborló és a lopásból élő cigányok megtelepítését, a keresztény és az alattvalói erkölcsökhöz való szoktatását tűzte ki céljául. Ennek érdekében kísérletet tett a cigányok letelepítésére a Bánátban, de ez sikertelen maradt. Egy újabb intézkedéssel az Erdély felől a magyar területek felé beáramló oláh cigányok, „e legrosszabb fajta emberek”-nek a feltartóztatását, illetve bejövetelük megtiltását rendelte el. Az 1761 végén kiadott intimátum már a cigányság teljes társadalmi beolvasztását határozta el. A cigányok asszimilációját gazdaságilag a letelepítésekkel, a földműves és kézműves munkára való szoktatással kívánták megvalósítani és egyúttal az adózóképes jobbágyok számát is növelni akarták, akikkel szemben a helyi hatóságoktól előzékenységet és türelmet követelnek meg annak érdekében, hogy a letelepítettekkel megkedveltessék a munkát és helyhez kötött életmódot. A cigányok tömeges méretekben történő beolvasztását célozta a rendeletnek az a pontja, amely megtiltotta a *cigány* szó és egyéb, a cigányokat jelölő szavak, nevek használatát (mint pl. *tatórok*, *pogányok*, *fáraó fiai*). Helyettük az „újmagyar”,

„újlakos”, „újparaszt” szokat, illetve ezek német és latin megfelelőit kellett alkalmazni.

A „haszontalan és veszélyes cigány nemzetség”-nek hasznos állampolgárokká való nevelését voltak hivatva szolgálni az 1760-as évek végén és az 1770-es évek elején kiadott további rendelkezések is. Mária Terézia „jó szigorral” akarta „rendes emberekké” nevelni a cigányokat. Úgy gondolta, ha megváltoztatja a cigányok életmódját, megtiltja rossz szokásaikat, mint pl. a lóval való kereskedést, a cigányruha viselését, a sátrakban, földbe vájt viskókban élést, a kóborlást, valamint nyelvük használatát és az egymással való házasságot, a hiányos öltözködést, a dögevést, a zenélést („Ezen cigány népség emlékezetének eltörlése végett”) megoldódhat majd a cigányügy Magyarországon. Elrendelte továbbá [228](#)évenkénti összeírásukat is. [2\(23\)](#) Alapvető problémát azonban a nevelés hiányosságaiban vélte felfedezni: „Egészében minden a cigánygyermek nevelésétől függ, ezért a parasztnál szétosztva helyezték el őket” – fogalmazta meg 1773-ban. A négy esztendő korukban szüleiktől sokszor erőszakkal elvett gyermekeket ipart úzőkhöz vagy jobbágycsaládokhoz adták, ahol serdülőkorukig nevelték, iskolába járaták őket, majd vagy munkára fogták vagy az alkalmas ifjakat besorozták a hadseregbe.

II. József anyja intézkedéseit jórészt megismételve – jóllehet szigorított formában – próbálta a cigánykérdést megoldani, elrendelve ismételt összeírásukat. Ez utóbbiakat, mind pedig a korábbi központi rendelkezéseket azonban a helyi önkormányzati szervek, a vármegyék, városi tanácsok, vagy a földesurak lényegében nem vagy eléggé hanyagul, rendetlenül vagy sajátos módon kényükre-kedvükre hajtották végre. A cigányokkal kapcsolatos eseteket, problémákat, bűnügyeket a legtöbb esetben nem jelentették a felettes hatóságoknak, hanem „egyszerű” eszközökhöz folyamodván intézték el azokat. A kóborló, csavargó cigányokat börtönbe vetették, többen hónapokig sínylődtek a tömlőcök mélyén „bűneikért” vagy alapos verés után szabadjára engedték, egyszersmind örökre kitiltva őket az adott területről, s az úgy le volt zárva. Többet használ a suhogó mogyorófapálca és a korbács e népséggel szemben – vallották a megye urai – mint egy hatástalan rendelkezés. Hasonló álláspontra helyezkedtek a privilégiumaikat féltékenyen őrző, belső nyugalomukra szigorúan vigyázó, minden idegen elemmel szemben keményen fellépő városok, mint pl. maga Sopron is.

2. Sopron város magisztrátusa a török hódoltsági területekről az osztrák örökös tartományok felé kóborló, beszivárgó, a városba, vagy környékére és a hozzá tartozó nyolc falu egyikébe vagy másikába tévedt vagy ott hosszasan időző cigányokkal szemben már a XVII. században határozott intézkedéseket fogantatosított. Így 1658-ban a város környékét nyugtalanító és a soproni vásárra érkező kereskedőket, utasokat veszélyeztető cigányok ellen a biztonság céljából lovas öröket küldtek, akiket a polgárok állítottak ki. [3\(24\)](#) 1688-ban pedig Sopron város közgyűlése úgy intézkedett, hogy a cigányokat a zsidókkal együtt (kivéve a szerződéses zsidókat) a város kapuin nem szabad beengedni. [4\(25\)](#) A kereskedő, iparos polgárok, valamint a környező települések védelmében hozták azt a rendelkezést, melynek értelmében a falvakat háborgató és az erdőkben garázdálkodó cigányokat kitiltják a város területéről. [5\(26\)](#)

[229](#)A XVIII. század folyamán a soproniak még éberegben őröködtek városuk és a környék biztonsága felett. A gyakori útonállásokat, országúti fosztogatásokat elkövetőket a központi intézkedésekhez hasonlóan a legkeményebb büntetéssel sújtották, különösen ha a rablást fegyveresen, erőszakkal követték el. Az ilyen cselekedetekért az előző századokban általában akasztófa, kerékbetörés járt, amelyet mindig megelőzött a tortúra, a kínvallatás. [6\(27\)](#) Különösen szigorúan léptek fel abban az esetben, ha az utonálló vagy tolvaj cigány volt. Egy, a XVIII. században Vácott megjelent könyv szerzője szerint a hatóságoknak a rablások és tolvajlások megelőzése érdekében elsősorban a cigányokra kell ügyelniük, mert „ez a náció született tolvajnépség”. [7\(28\)](#) Ezt az általánosan elterjedt és hangoztatott nézetet egyöntetűen vallották mind az állami, mind a megyei és városi hatóságok. Megkülönböztetett figyelemmel ügyeltek a semmittevő, dologkerülő,

csavargó lókupec cigányokra, akiket a potenciális malefactorok között tartottak nyilván,⁸⁽²⁹⁾ s ennek megfelelően gyors, határozott ítéletekkel próbálták őket a rendszeres életmódra szoktatni. Jól érzékelteti ezt az a Sopronban lezajlott per is, amelyben útonállás és rablás büntette miatt állítottak több cigányt a városi bíróság elé.⁹⁽³⁰⁾

3. A rablást hat cigány – 3 férfi és 3 nő –, névszerint Horváth János (más néven: Újvári Mihály), Rugli (Ferko) Jancsi, Gyorkó János és Horváth anyja, Kata Marinka, felesége, Pissó Maria Anna, valamint egy Gréger Pittye Pál nevű cigány felesége követte el. 1772. május 23-án vagy 24-én éjszaka észrevették, hogy a szárazvámi (ma Müllendorf Burgenlandban), Bécs felé vezető országúton két horvát szekeres posztót szállított. Kihasználva az alkalmat, hogy mindkét kocsis a bakon elbóbiskolt, Horváth János felhágott az egyik szekérrre, és onnan egy keszkenővel¹⁰⁽³¹⁾ megtömött zsákot leemelt. A zsák tartalmát (17 vég fehér és 3 vég színes keszkenőt) felosztották egymás között és nagy részét egy Löbl Mózes¹¹⁽³²⁾ nevű Kereszturott élő zsidónak eladták, néhányat pedig Horváth elajándékozott Pissó Katalinnak, valamint egy Rözél Júlianna nevű fiatal cigánylánynak. Pissó Katalintól az ajándékba kapott keszkenőket szintén Löbl vásárolta meg.

A meglopott horvátok jelentést tettek Sopronban, a magisztrátusnál és a városi őrség néhány nap múlva elfogta a tetteseket, és az ügyben vétkes további személyeket, orgazdaság vádjával magát Löbl Mózes is. Ferke Ferencnek, aki szintén részt vett az ellopott keszkenők értékesítésében, és Rugli Jancsinak sikerült elmenekülnie. Ferke rövidéren, Rugli azonban csak jóval később került kézre. Rugli és Löbl Mózes kivételével, akiket Nemeskéren, illetve Németkeresztúrott ²³⁰tartottak fogva, mindannyiukat Sopron város börtönében őrizték. Ruglit a megyei törvényszéken, Löbl Mózeset pedig az Esterházy hercegi uriszéken hallgatták ki.

Blasovszky József városbíró és belső tanácsos két ülnöke, Buchholcz Lajos törvénybíró és belső tanácsos és Liebezeit János Sámuel ugyancsak törvénybíró és belső tanácsos társaságában már 1772. május 29-én megkezdte a vádlottak kihallgatását. Elsőként Horváth Jánost vallatták ki, aki kezdetben tagadta a vádat. Az ellene felhozott bizonyítékok és társainak beismerő vallomása valamint a rá mért botütések¹²⁽³³⁾ hatására végül is megtört és részletesen bevallotta tettét. Horváthot, mint a rablás fő szervezőjét és végrehajtóját három napon át tartó kihallgatása után visszavezették börtönébe és bilincsbe verték. Június 1-én a bíróság – ugyancsak Blasovszky elnökletével, Ernst Ignác Ágoston belső tanácsos és Artner Károly Erhard törvénybíró és ügyvéd, belső tanácsos jelenlétében – Horváthon kívül kihallgatta Pissó Katalint és Ferke Ferencet is. Pissó Katalint, vallomása alapján, a bíróság bűnrészesség vádjában bűnösnek találta. Ferke Ferenc mindvégig tagadta bűnösségét, még a rá mért 15 botütés sem változtatta meg vallomásában. A bíróság enyhítő körülményként vette tekintetbe, hogy Ferke két elszökött társát feladta és így Ferkét csupán arra ítélte, hogy a város területéről örökre kitiltotta.

Június 2-án került sor a rablásban részt vett többi cigánynak, valamint Rözél Júliannának a kihallgatására.¹³⁽³⁴⁾ Horváth János anyja a bíróság fenyegetésére, hogy testi fenyítést alkalmaznak vele szemben töredelmes vallomást tesz.¹⁴⁽³⁵⁾ Horváth János felesége tagadta, hogy bármi köze lett volna a rabláshoz. A bíróság végül is tekintettel arra, hogy a nőnek csecsemője van, eltekintett a büntetéstől és csupán a város területéről történő kiutasításra ítélte. Gyorkó Jancsi, Horváth apja szintén tagadta, hogy a büntetttben részt vállalt volna. A kimért botütések ellenére is kitartott vallomása mellett. A fiatal cigánylánnyt, bár bebizonyosodott, hogy nem vett részt a rablásban, csupán ajándékba kapott a rablott holmiból, mégis megbüntetik.

A bíróság a kihallgatásokról és ítéletekről június 10-én jelentést tett a városi tanács előtt. Másfél héttel

később, június 19-én Sopron város ügyésze, a korábbi városbíró és új polgármester, Pellican Ferenc Ignác és Gábriel Lajos törvénybíró hivatalosan is vádat emelnek a bilincsbe vert Horváth János ellen. Pellican vádbeszédében¹⁵⁽³⁶⁾ utalt arra, hogy a törvények szigorával kell megakadályozni az ilyen „istentelen” és szörnyű cselekedeteket. Minden magisztrátusnak érdeke, hogy a köztutakat a rablásoktól és fosztogatásoktól mególtalmazzák és békéjét biztosítsák. Ezért az útonállókat mint közönséges gonosztevőket, megzabolásuk ²³¹végezt, az 1625. évi 13. törvénycikk¹⁶⁽³⁷⁾ értelmében keményen meg kell büntetni. Indítványozta továbbá, hogy a rablás körülményeinek bővebb megvilágítása érdekében Horváth Jánost vessék tortúra alá. Sor került-e erre és a kínvallatás miben állt, a rendelkezésünkre álló iratokból nem derül ki.

Horváth János védelmére a város hivatalból ügyvédet rendelt ki Neuhold Egregius Károly személyében. Neuhold elismeri, hogy a vádlott két társával valóban lopott, de a lefolytatott vizsgálat még nem bizonyította Horváth bűnrészességét. Rámutat arra, hogy a lopás nem erőszakkal, az útonállás nem fegyveresen történt; továbbá tekintettel kell lenni arra, hogy a vádlott tettét nem egyedül követte el és a rablott holmi keszkenőkből állt, amelyek értéke igen csekély. Végül pedig a vádlott igen nagy szükségűtől és nyomortól hajtván jutott erre a bűnös cselekedetre.¹⁷⁽³⁸⁾

Az ügyész válaszában hosszasan fejtegette az útonállás veszélyes voltát a kereskedelemre, a kereskedő polgárookra. Az ilyen rablásokért a legszigorúbban, fővesztéssel és kerékbetöréssel büntették és ezért igen keményen kell fellépni most is az ilyen rablókkal, tolvajokkal szemben. Pellican a továbbiakban felhívja a figyelmet arra, hogy az ilyen útonállásokban nagy szerepe van a cigány népségnek (*gens Zingara*), amely inkább hajlamos a rablásokra, tolvajlásokra, mintsem hogy dolgozzék.¹⁸⁽³⁹⁾ Neuhold ügyvéd válaszában többek között ismét azzal érvel, hogy az ellopott áru csekély értékű, továbbá a rablás bünténye (*crimen praedocinii*), illetve ennek bizonyítása még nincs teljesen feltárva, végül a cigányok által ellopott árunak mint *corpus delicti*-nek az azonosítása a valódi, a szekereken szállított áruval igen nehéz, sőt kétségbevonható, mivel a cigányoknál azt nem találták meg. Védőbeszédének végén Neuhold ismét nyomatékosan hangsúlyozza korábban kifejtett érveit.¹⁹⁽⁴⁰⁾

Az ügyben az újabb vád- és védőbeszédre és az ítéletre néhány hónappal később, 1772. októberében került sor. Ennek oka még néhány tisztázatlan részlet felderítése, illetve kinyomozása volt. Ezenkívül az egyik bűnöst, Rugli Jancsit csak a nyár folyamán fogták el és nem történt meg az időközben letartóztatott Löbl Mózes kihallgatása sem. Rugli Jancsit a nemeskéri börtönben őrizték és a Sopron megyei törvényszék megkeresésére, Sopron városa Horváth Jánost és szüleit a vele való szembesítés érdekében erős felügyelet mellett Nemeskérre küldte. A város 1772. augusztus 31-én kelt folyamodványában arra kérte a megyei törvényszéket, hogy a költségek megtakarítása céljából minél előbb folytassa le a szembesítést és amilyen gyorsan csak lehet, küldje vissza a cigányokat az örökkel együtt Sopronba.²⁰⁽⁴¹⁾ A vármegye törvényszéke eleget tett a soproniak kívánságának: már másnap, azaz augusztus 31-én megtörtént a szembesítés, ahol újra bebizonyosodott Horváth bűnössége. Rugli büntetéséről az iratok nem nyújtanak felvilágosítást.

Nem sokkal ezután került sor Löbl Mózes kihallgatására az Esterházy hercegi úriszéken. Löbl még az elrendelt verés ellenére is váltig tagadta, hogy a cigányoktól valamit is vásárolt volna vagy a 19 keszkenőről tudna. Hogy mi lett Löbl sorsa, a dokumentumokból nem deríthető ki.

A szembesítés és Löbl kihallgatása után októberben hirdettek ítéletet Horváth János ügyében. Pellicán, tekintettel arra, hogy az elrablott áruk értéke ²³²igen csekély és kis számú volt, enyhébb ítéletet javasol. Ismételten figyelmeztet az utak biztonságos őrzésére, az erőszakos cselekedetek, a nagyobb értékű holmik elrablásának megelőzésére.²¹⁽⁴²⁾ Neuhold elismeri, a szembesítés alapján védenca bűnösségét és elfogadja

az ügyész indítványát,²²⁽⁴³⁾ miszerint Horváthra a Kollonics Lipót-féle praxis criminalis 86. törvénycikkelyének 6 §-a értelmében rójanak ki büntetést.²³⁽⁴⁴⁾

Az ítéletet 1772. október 10-én hirdették ki: Horváthot rablás büntette miatt az 1625. évi 13. tc. és a Kollonics-féle bírósági büntető eljárás 86. tc. 6. §-a szerint az enyhítőbb körülmények figyelembevételével és megjavulása reményében 30 botütésre ítélték, amelyet nyilvánosan nyakvasban²⁴⁽⁴⁵⁾ kellett elszednie és kitiltották a város területéről.²⁵⁽⁴⁶⁾

Az alábbiakban közzé tesszük a kihallgatások jegyzőkönyvét. A jegyzőkönyvet – Horváth János, Pissó Katalin, Miklós Jancsi feleségének, Marinkának és Horváth János feleségének Maria Annának a vallomását kivéve – egy példányban írták. Az említettek esetében megtalálható a kéziratban az eredeti lejegyzés és annak tisztázata. Mi az utóbbit vettük figyelembe, a jegyzetekben mindenütt jelezve azokat az értelembeli eltéréseket, melyek révén a letisztázott szöveg az eredetitől különbözik. Az egyetlen példányban olvasható tanúvallomásokban számos javítást találunk. Ezeket a jegyzetekben szintén jelezzük. A német nyelvű vallomásokat rövid összefoglalók vezetik be. A szövegben előforduló rövidítéseket mindenütt feloldottuk. A jegyzőkönyv számos helytörténeti, társadalom- és művelődéstörténeti részletet és tanulságot tartalmaz nemcsak Sopronnal, hanem Sopron vármegye falvaival kapcsolatban és a zsidók kereskedésére, levelezésére, a horvátokra vonatkozólag is: bemutatja a soproni városi bíróság gyakorlatát. A német enyhén nyelvjárásos, a szokásos kancelláriai nyelven készült (tanulságos a jiddis levél német átirata), a magyar jegyzőkönyv erősen í-ző nyelvjárásos, azaz a rábaközi nyelvjárás értékes emléke.

4. Horváth János, más néven Újvári Mihály kihallgatása (1772. május 29.)

Horváth János a bíróság első kérdéseire válaszolva elmondja, hogy Klimpánál (azaz Kelénpatak, ma Klingebach Burgenlandban) a kápolna mellett fogták el, de barátai elmenekültek. Eredetileg Kismartonba ment misére, majd onnan Lanzendorfra és visszatért Klimpára. A bírósághoz került vászondarabról, valamint a 2 forintról nincs tudomása, de a keszkenőkről azt vallja, hogy az egy vele együtt bebörtönzött Anna nevű cigánynőé. Tagadja, hogy tudna valamit az útonállásról. A keszkenőt az említett ²³³cigánynő egy németkeresztúri (*Creutz*, ma: Deutschkreuz) zsidónak eladta. A bíróság itt félbeszakította a vallatást, hogy további információkat szerezzen be a zsidóról. Június 1-én a bíróság változatlan összetételben folytatta a kihallgatást. Miután a bebörtönzött Pissó Katalin elárulta, hogy Horváth János az elmenekült Ferko Jancsival együtt neki 5 vásznat adott, a bíróság ennek tudatában vallatta tovább Horváthot. Horváth tagadta, hogy Pissó Katalinnak keszkenőket ajándékozott volna, de Löbl Mózesnek eladott 2 forintért. Ő maga ezeket a keszkenőket (3 darabot) egy cigánytól kapta, aki 2 forinttal adósa volt. Egy másik, Gyorkó nevű cigány, aki elmenekült, szintén adott el az említett zsidónak 4 keszkenőt, aki összesen 12 darabot vett. A bíróság felszólítja Horváthot, hogy az igazat mondja, mert ellenkező esetben megbotozzák, ugyanis a vele szembesített Ferko Ferenc tagadja, hogy a keszkenőket eladta volna. Horváth továbbra is kitart vallomása mellett, ezért, hogy az igazat vallja, 12 botütést kap ennek ellenére sem változtat a véleményén. A bíróság június 2-án folytatja – szintén tanúk jelenlétében – Horváth vallatását. Horváthot újabb veréssel fenyegetik meg, de váltig tagad, s csak annyit ismer el, hogy 3 keszkenőt eladott a zsidónak, amiket egy cigánytól vásárolt. Erre ismét 12 botütést mérnek ki Horváthra, de még ez sem töri meg. Ekkor szembesítik az anyjával, aki szemébe mondja, hogy lopta ezeket a keszkenőket. Az újabb büntetés kilátásba helyezésének hatására Horváth János elmondja, hogy két megszökött cigánnyal együtt éjszaka, egy szekérről keszkenőket loptak el, amelyekből 3 darabot kapott, bár ő maga nem vett részt a rablásban.. Ennek hallatára a bíróságon újabb büntetéssel fenyegetik meg; erre elismeri, hogy ő is felhágott a kocsira és részt vett az útonállásban, s két társán kívül más nem volt jelen. Az elrablott keszkenőket, összesen 16

darabot, a németkeresztúri zsidó vette meg. Arra a kérdésre, rabolt-e mást életében, tagadólag felel. A kihallgatást követően Horváthot börtönbe vetették és bilincsbe verték.

* * *

1mo Wie heist du? woher bist du gebürtig? wie alt, und welcher Religion bist du zugethan?

R(esponsum)²⁶⁽⁴⁷⁾ Ich heiße Johann Horváth, bin gebürtig von Kaltenstein,²⁷⁽⁴⁸⁾ in Wißlbürger Comitatz, 25 Jahr alt, und der Cathol(ischen) Religion zugethan.

2do Von wohinen bist du anhero gekommen?

R: Von Klingenbach.

3^{ti} bis du nicht bey der Capeln zu Klingenbach gefangen worden? und warum?

R: ja ich bin alda auf denen äckern gefangen worden, meine Camerate aber sind davon geloffen, und Ich hab auch davon lauffen wollen, bin aber abgefangen worden.

4to Warum bis du nach Klingenbach gangen, und nicht zu haus geblieben, wo du sonsten wohnhaft bist?

R: ich bin nach Eisenstadt gegangen, alda zu Berichten, und eine H(eilige) Meß zu hören. Von da aber bin ich nach Lantzenorf²⁸⁽⁴⁹⁾ gegangen, und von dort wiederum nach Klingenbach zuruck gekommen.

5to gehöret das Restl Chortan, welches dir anjetzo vorgezeiget wird, samt den stuckel Tuchel, und diese 2 Peitl dein, oder nich? weißt du auch nicht wem sie zugehören?

R: der Chortan gehört nicht mein, und weiß auch nicht, wem er sonsten gehöret; aber daz stuckel Tuchel gehöret der mit mir arrestirten Zigeunerin Anna. Ihr Mann is bey der Gelegenheit, alß ich gefangen worden, entsprungen.

²³⁴6to weist du nicht wo dieses Weib, das Tuchel bekommen hat?

R: Nein!

7mo weist du auch nicht: daß die mit dir arrestirte Zigeunerin, oder aber deine entsprungene Comoraten jemanden auf der Straßen ausgeraubt haben?

R: nein! aber ein Weib von uns die Anna, diese hat Tüchel einen Juden nach Creutz verkaufft.

8vo Wer ist derselbige Jud?

R: Er wohnt neben den aldasigen Baader, den Nahmen weiß ich nicht, und Er ist Blattermoßet.

Hireauf is vor benannter Inquisit ins Arrest genohmen, und um von dem angegebenen Juden eine weithere Nachricht einzuziehen, das fernere Verhör verschoben worden.

Den 1ten Juny sub eodem Praesidio, Praesentibus Tit(ulirten) H(ernn) Ignátz Ernst, und Tit(ulirten) H(ernn) Carl Erhard Artner beyder des Innern Raths als Assessoribus, ist vorgenannter Inquisit, nachdeme die mit arrestirte Catharina Pisco ausgesaget; daß Er nebst einen andern, und bey der gefangnehmung entsprungenen Zigeunern Jantsi Ferko ihr 5 Schnopf Tucheln geschenckt hätten, über folgende Fragen ferners abgehöret worden.

Horváth János kihallgatásának folytatása 1772. június 1-én

1° du solst bekennen, ob du dieser gegenwärtiger Zigeunerin der Catharina Pisco Schnopf Tucher geschenckt habest, und woher du dieselbe genohmen?

R: ich hab ihr keine geschenckt, sondern ich hab einige Schnopf Tucher dem hier gegenwärtigen Creutzer Juden Moysis Löwl per 2 f(lorenos) verkauft.

2do Woher hast du diese dem Juden verkauffte Tuchei genohmen? Wie viel Tuchei sind es gewesen? und wo hast du Ihm dieselbe verkaufft.

R: Ich habe diese Tucher von Einem andern Zigeunern, welcher mir 2 f(lorenos) schuldig gewesen für meine Schuld genohmen; Es waren 3 gantze Stückeln, und ich hab Sie um 2 f(lorenos) dem gegenwärtig hier stehenden Moysis Löwl vor 4 Tagen auf den Vieh-Marckt vor den Potschy Thor²⁹⁽⁵⁰⁾ verkaufft, Ein anderer Zigeuner Nahmens Gyorko, welcher aber entsprungen, hat eben diesen Juden um 4 f(lorenos) Tuchei verkaufft, und ein dritter Zigeuner der mit mir arrestiret worden Nahmens Frantz Ferke hat ebenfahls für 2 f(lorenos) Tucher an diesen Juden verkaufft, es sind in allen 12 gantze Stuckel gewesen, welche dieser Jud gekaufft hat.

3^{io} Weil dieser mit dir Confrontirte Ferke Frantz laugnet, daß Er Tüchel verkaufft habe; alß wirst du ernstlich ermahnet, die Wahrheit zu gestehen: ob er würrklich per 2 f(lorenos) Tucher verkaufft habe? In niedrigen Fahl wirst du gepruglet werden.

Da nun Inquisit auf seiner Aussage beharret, dieselbe aber verdächtig geschienen; alß hat Er um die Wahrheit zu bekennen 12 Stock-Streiche bekommen. Er ist aber auch nach den empfangenen Schlägen fest darauf bestanden, daß der Frantz Ferke dem Juden pro 2 f(lorenos) Tuchei verkaufft habe.

235 Horváth János kihallgatásának folytatása 1772. június 2-án

Den 2ten Juny Sub eodem Praesidio P(rae)sentibus Tit(ulirten) H(ernn) Ludwig Buchholtz, und Tit(ulirten) Herrn) Reichard Liebezeit ist das Examen mit diesen Inquisiten Continuiret, und derselbe über folgende puncten befraget worden.

1° Weillen es nicht glaublich ist, daß du die Tucher von einem andern Zigeuner bekommen, oder gekaufft hast; dahero gesteh die Wahrheit in guten, wo her hast du diese Tucher bekommen, welche du dem Creutzer Juden verkaufft hast? sonst wirst du abermahl gepruglet werden.

R: und wenn Mann mich auch zu Todt pruglen wird, so kann ich es doch nicht anderst aussagen, alß daß ich 3 stuckel Tucher von einem andern Zigeuner per 2 f(florenos) verkauft, und solche wiederum für eben diese Summa an den Creutzer Juden verkaufft habe.

Weilln nun Inquisit alles gutigen ermahnen ungeachtet, dennoch die Wahrheit nicht gestehen wolle, alß hat der selbe abermahlen 12 Stock-Streiche bekommen, ist aber gleich wohl darauf bestanden, daß Er diese Tucher nur geknufft, und nicht gestohlen habe.

Hierauf ist dem Inquisiten seine Mutter vorgestellt worden, welche Ihm ins Angesicht gesagt, er habe es ihr bekennet, daß er diese Tücheln gestohlen. Dahero wurde Inquisit weithers befraget, und zwar:

2do Weillen deine Mutter dir selbst ins Angesicht sagt: du hättest ihr es bestanden, daß du diese Tucher gestohlen, und hernach ihr gegeben alß wirst du neuer dings ernstl(ich) ermahnet, endlich die Wahrheit zu bestehen, und zu bekennen, ob du die Tucher gestohlen? Wer deine Comorathen dabey gewesen, und in was alle gestohlene Sachen bestanden?

R: Was soll ich dann weithers sagen? Es ist in der finstern Nacht gewesen 4 oder 5 Tag³⁰⁽⁵¹⁾ vor Christi Himmelfahrth, da zwey andere Zigeuner, welche entsprungen sind ein Crabathischen Mann, der Einem Juden mit Wahren auf seinen Wagen gefuhret hat, auf der Mühlidorfer Strassen angefallen, und beraubt

haben, ich bin aber unweit davon stehen geblieben, und hab 3 stuckel Tuchen bekommen.

3to diese Aussag stimmt mit deiner Mutter aussag nicht 'berein, denn du hast ihr bekennet, daß du selbst gestohlen, und Hand angelegt hast bey den Strassen Raub, und anjezo sagst du, du wärest nur auf der Seithen gesstanden, und hättest zugesehen, bekenne also die Warheit, sonst wirst du neuer Dings schärfer angegriffen werden.

R: Ich muß es mir bekennen, daß ich auch auf den Wagen gestiegen bin, und bey den Strassen Raub Hand mit angelegt habe.

4to bekenne auch aufrichtig, wer deine Cammeraden gewesen sind, ausser denen zwey entsprungenen. Und ob nicht unter denen mit dir eingefangenen Zigeunern einige sich befinden, welche dir diesen Strassen Raub zu begehen geholfen haben.

R: Nein! Er ist sonst niemand darbey gewesen alß ich und die zwey entsprungenen.

236^{5to} Wie viel stückl Tuchel habt ihr in allen gestohlen, und wo habt ihr dieselbe hingethann?

R: Es hat der Creutzer Jud von mir 3 Stuckl; von den entsprungenen Camerade, Jantsi, der in Gschieß³¹⁽⁵²⁾ sich aufhalt 5 Stuckel; von meiner Mutter 3 Stuckel (:welche ich ihr gegeben:) und von der Pisco Kata 5 Tuchel gekaufft, von den übrigen weiß ich nichts.

6to Wie heist der 3te Cammerad, welcher auch entsprungen ist, und wo halt sich derselbe auf?

R: Er heist Josi; und halt sich auch bey Geschieß auf.

7mo hast du ander wärths ausser diesen Strassen-Raub auch schon gestohlen? wann? wo? mit wem? und was?

R: Ich habe in meinen Leben sonst nichts gestohlen.

Hierauf ist Inquisit wiederum ad Arrestum genohmen, und Ihme die Eisen angelegt worden.

(A jegyzőkönyv első változatának végén:) *Relatum in Senatu Die 10ma Juny 1772. et Determinatum ut contra invinculatum actio Fiscalis erigatur*:

(Folytatjuk.)

1987. XLI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1987. XLI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Ivancsics Jenő: A vörös sáncok kiégett kőzetanyagának tájékoztató ásvány-kőzettani vizsgálata

Ivancsics Jenő: A vörös sáncok kiégett kőzetanyagának tájékoztató

Topál Gy. (1969): Emlősök. (in: szerk. Móczár L.: Állathatározó II. kötet). Bp., 659–678.

Wagner, O. (1976): Vergleichende chorologische Untersuchungen an Kleinsäugerpopulationen im Karpathenraum. *Vertebrata Hung.* XVII, 19–87.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész

**320 Soós István: Cigányper Sopronban
(Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához)
II. rész**

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Pissó Katalin vagy más néven Marinka kihallgatása (1772. június 1)

**Pissó Katalin vagy más néven Marinka kihallgatása
(1772. június 1)**

Pissó Katalin a bíróság kérdéseire válaszolva elbeszéli, hogy Klimpára ment az unokatestvérét meglátogatni, mikor más cigányokkal együtt elfogták. Arra a kérdésre, tud-e valamit a rablásról, tagadólag felelt. A keszkenőket – összesen 5 darabot – amelyeket a németkeresztúri zsidónak eladott, Horváth János ajándékozta neki. Ezt követően Pissó Katalint szembesítik a németkeresztúri zsidóval, Löbl Mózessel, aki váltig tagadja, hogy a cigányoktól keszkenőket vett volna, jóllehet a cigánynő ezt megerősíti: Sopronban a Pócsi kapunál adta el neki azokat. A bíróság figyelmeztetésére Pissó Katalin megismétli előbbi vallomását, ti. ezeket a keszkenőket Horváth János adta át neki, és ő eladta darabját 20 krajcárért az említett zsidónak. Ezután veréssel fenyegetik meg a cigánynőt, s már majdnem megkapja az ütlegeteket, de ugyanazt vallja, mint korábban. A bíróság június 2-án Pissó Katalint 20 korbácsütésre ítélte és Sopron területéről kiutasította.

1mo Wie heist du, und woher bist du gebürtig?

R: Ich heisse Catharina Pisco, sonst aber Marinka, gebürtig von Harkau.³²⁽⁶²⁾

2do Warum bist du ins Arrest gekommen?

R: Ich bin nach Klingebach gegangen, meinen Vetter heimzusuchen, welcher allda kranck gelegen, und da bin ich mit andern Zigeunern abgefangen worden.

3^{tio} Ist dir bewusst, dass durch die Zigeuner auf der Land Strass nach Wienn ein Strassen – Raub begangen worden, und wenn du jemand denenselben kennst, nenne dieselbe?

R: Ich weiss von keiner Diebstahl nichts, und kenne auch keinen von denen Zigeunern.

4to Weill du Niemand von denen mit arretirten Zigeunern kennst, wo hast du denen die Schnupf-Tücher genohmen, welche du den Juden in Creutz verkauft hast, und wie viel stücker sind es gewesen?

R: Es hat mir ein³³⁽⁶³⁾ Zigeuner, Horváth János³⁴⁽⁶⁴⁾ 5 Tüchel geschenckt, welcher³⁵⁽⁶⁵⁾ mit eingefangen worden,³⁶⁽⁶⁶⁾ und zwar darum geschenckt, weill ich mit Ihnen nach Creutz gegangen bin.

5to Wie theur hast du diese Tüchel dem Creutzer Juden verkauft?

R: für einen 20^{ger} alle 5 Stück.

321 Auf dieses ist der von dem Hochfurstl(ich) Eszterháziſchen Verwalter in Creutz anhero geschickte Jud examiniret worden.

1° Wie heist ihr, und wo seyd ihr Wohnhaft?

R: Ich heisse Moyses Löwel, bin in Creutz Wohnhaft.

2do habt ihr nicht von einigen Zigeunern Schnupf-Tücher gekauft, wie viel, und, wie theur?

R: Ich habe keine Schnupf-Tücher vor denen Zigeunern gekauft, ist auch keiner von Ihnen zu mir gekommen.

3^{tio} Wie könnt ihr dieses laugnen, da auch doch gegenwärtige Zigeunerin, ein solches ins angesicht sagen wird?

R: Ich weiss nichts davon, ich habe auch nichts gekauft.

Hierauf hat die obennant Inquisitin dem Juden ins Angesicht gesagt: dass Sie diesen Juden dem letzt abgewichenen Mittwoch die besagten Tüchel vor den Potschy Thor allhier, wo sonst der Vieh-Marckt gehalten wird, verkaufft habe; dahingegen der Jud erwiedert: dass Er an selbigen Tag nicht einmahl hier gewesen seye.

4to du wirst ernstlich ermahnet die Warheit zu gestehen weilln der Jud laugnet, dass Er von dir Schnupftücher gekauft, wo du diese Tüchel hergenohmen, und wem du dieselbe verkauft hast?

R: Ich schwöre bey dem heiligen³⁷⁽⁶⁷⁾ Jesus Nahmen, dass mir diese Tüchel, wie ich oben schon gesagt von dem bemeldten Horváth János geschenckt worden, und dass ich Sie diesen Juden verkaufft habe p[er] 20 Kreuzer

Nachdeme Inquisitin hierauf mit Schlägen bedroht worden, und dieselben auch schon hätte empfangen sollen, hat Sie ausgesagt

Dass der mit arretirt Horváth János³⁸⁽⁶⁸⁾ ihr diese 5 Tüchel gegeben, welche Sie dem Juden verkaufft habe.

Den 2ten Juny ist besagte Inquisitin abermahl vorgenohten, und weilln sie diese gestohlene Tüchel nach Creutz zur Verkauff bringen sollte, mit 20 Korbács-Streichen abgestrafft, und von dieser Königl(ichen) Freystadt Territorio abgewiesen worden. Actum Soprony Anno et Die Amissis.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Ferke Ferenc kihallgatása (1772. június 1)

Ferke Ferenc kihallgatása (1772. június 1)

A vádlott a bíróságnak kérdésére, vajon lopott-e, ha igen mennyit, és eladott-e keszkenőket, tagadólag válaszol. Erre szembesítik a jelenlévő Horváth Jánossal, aki a szemébe mondja, hogy Löbl Mózes zsidónak eladott 2 forintért keszkenőket. A bíróság figyelmeztetése, sőt fenyegetése ellenére is tagadja, amivel vádolják. Még ha megnyúzzák is, hangoztatja, nem tud más választ adni. Erre 15 botütést mérnek rá, de ez a büntetés sem változtatja meg vallomását. A bíróság Ferke Ferencet, mivel vele szemben semmi nem bizonyítható, és két társát feladta, elbocsátják és Sopron, valamint a városhoz tartozó 8 helység területéről

örökre kitiltják.

322¹. Wie heist du? woher gebürtig und von wonnen bistu anhero gekommen?

R: Ich heisse Frantz Ferke, gebürtig v(on) Donnerskirchen,³⁹⁽⁶⁹⁾ und bin von Párestágen⁴⁰⁽⁷⁰⁾ anhero gekommen

2. hast du keine Tüchel gestohlen? wie viel? von wem? und wen hast du sie verkaufft?

R: Ich habe keine gestohlen, und hab auch keine Verkaufft.

3. Wie getraust du dir dieses zu sagen: da dir doch der Gegen wärtig stehende

Zigeuner Horváth János ins Angesicht gesagt: dass du dem Creutzer Juden Moyses Löwel für 2 gulden Tüchel verkaufft habest?

R: Nein! Ich habe⁴¹⁽⁷¹⁾ dem gegenwärtig stehenden nichts verkaufft.

Auf dieses ist der Inquisit, mit dem Horváth János confrontiret worden. Welcher ihm ins Angesicht gesagt, dass Er in seiner Gegenwart für 2 fl(orenos) Tüchel dem bemeldten Jude verkaufft habe.

4to du⁴²⁽⁷²⁾ wirst ernstlich ermahnet: die Wahrheit zu gestehen; im widrigen Fall wirst du schärffer angegriffen, und geprugelt werden.

R: Wenn man mich auch schinden würde; so kann ich doch nichts anders aussagen.

hierauf hat derselbe 15 Stockstriche empfangen, aber auch nach diesen gelaugnet: dass Er dem Juden Tüchel verkaufft habe.⁴³⁽⁷³⁾

Den 2ten Juny gedachter Inquisit: die weilln wider Ihn nichts bezeugt werden können; und auch der mit inhaftirte Horváth János in seinen heutigen Verhör 2 andere entsprungene Zigeuner als Cammeraden angegeben hat, seines Arrests entlassen, und von dieser König(ichen) Frey Stadt Territorio und denen darzu gehörigen 8 dorfschaften, auf ewig verwiesen worden.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Miklós Jancsi feleségének, Marinkának kihallgatása (1772. június 2)

**Miklós Jancsi feleségének, Marinkának kihallgatása
(1772. június 2)**

Marinka kihallgatása során elmondja, hogy a többi cigánnyal együtt került fogságba és a rablásról semmit sem tud. Arra a kérdésre, hogy eladott-e keszkenőket, igennel válaszol; még pedig a németkeresztúri zsidónak Löbl Mózesnek három darabot kettő forintért. Ezeket a keszkenőket fia, Horváth János adta neki. A bíróság fenyegetésére, hogy nádpálcával verik meg, bevallja, hogy fia a keszkenőket a szárazvámi úton rabolta egy zsidótól, amint azt neki maga el is mondta.

1mo Wie heist du, und wer bist du?

R: Ich heiss Marinka des Miklos Jantsi sein⁴⁴⁽⁷⁴⁾ Weib.

2do Warum bist du ins Arrest gekommen?

R: Ich bin mit denen übrigen gefangen worden, aber ich veiss nicht warum.

3^{tio} Weist du nicht; dass die Zigeuner auf der Strassen gestohlen haben und wer sind diese Zigeuner? kennst

du sie?

R: Ich weiss nichts darvon.

323^{4to} hast du keine Tüchel verkaufft? und wem?

R: dem Creutzer Juden Moyses Löwel habe ich drey stücket 2 florenos verkaufft.

5to Wo hast du diese 3 Stücket hergenohmen?

R: Mein Sohn der Horváth János hat mir dieselben gegeben.

6to Weist du nicht wo dein Sohn diese Tüchel hergenohmen? bestehe es mit guten, sonst wirst du gepeitscht werden?

R: auf der Mühlidorfer Strassen, hat Er Sie gestohlen, wie er mir selbst bestanden hat von einen Juden, und Crabaten.⁴⁵⁽⁷⁵⁾

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Horváth János feleségének, Mária Annának a kihallgatása (1772. június 2)

**Horváth János feleségének, Mária Annának a kihallgatása
(1772. június 2)**

Mária Anna a bíróság kérdéseire elmondja, hogy a többi cigánnyal együtt az erdőben fogták el és azután bebörtönözték. A keszkenőket egy cigánytól, bizonyos Lovre Miska nevű cigánytól kapta, nem pedig lopta, aki férjének kettő forinttal adósa maradt. Arról nincs tudomása, hogy a cigányok a szárazvámi úton egy zsidót kiraboltak. A bíróság erre megfenyegeti, hogy komoly büntetésben lesz része, ha nem mondja meg az igazat, de a vádlott tovább tagad. Az 1772. június 10-én hozott ítélet szerint, Horváth János feleségét, mivel nincs rá bizonyíték, hogy a lopásról tudott vagy abban részt vett volna és mert csecsemője van, büntetés nélkül elbocsátják.

1mo Wie heisst du? Wer ist dein Mann, und woher bist du gebürtig?

R: Ich heisse Marianna, des inhafftirten Horváth János Eheweib, gebürtig von Wandorf⁴⁶⁽⁷⁶⁾

2do Warum bist du ins Arrest hieher gekommen?

R: Weillen ich mit andern Zigeunern in Wald angetroffen, und aufgefangen worden bin.

3^{ti}o hast du auch etliche Schnupf-Tücher, welche gestohlen worden, bekommen, und von wem?

R: Ich hab etliche Schnupf-Tücher von einem Zigeuner,⁴⁷⁽⁷⁷⁾ welcher⁴⁸⁽⁷⁸⁾ meinem Mann 2 f(lorenos) schuldig gewesen, und Lovre Miska geheissen, bekommen; diese hat mein Man an einer Creutzer Juden 2 f(lorenos) wiederum verkaufft.

4to hast du nicht mit dem Lovre Miska Schnupf-Tücher oder andere Sachen gestohlen; oder mit andern Zigeunern anderswo gestohlen?

R: Nein! Ich habe auch diesen Lovre Miska einmahlen ehedem gekannt. Habe auch Niemanden ehedem bestohlen.

5to Weisst du es nicht, und hast du auch einmahlen gehört: dass die Zigeuner ohnlängst auf der Mühlidorfer Strass einen Juden, welchen ein Crabath geführt hat, ausgeraubt haben?

R: Nein! ich weiss nichts, hab auch nichts davon gehört.

324^{6to} du wirst ernslich ermahnet, die Wahrheit zu gestehen; ob du nichts von diesen gestohlenen Schnupf-Tücher gewusst?

R: Nein! Wenn ich von diesen gewusst hätte, so würde ich keines angesehen haben.

Relat(um) in Senatu 10. Juny 1772 et determinatum: dass wellen die inhafftirte nicht gewust, dass die quaestionirte Tüchel gestohlen worden, und keinen Antheil an dem Diebstahl genohmen. Als ist dieselbe sowohl deswegen, als auch in Ansehung dessen weil Sie ein säugendes Kind hat ohne Strafe von hier entlassen worden. Oedenburg in Senatu Anno Die Amissis, [49\(79\)](#)

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigánység XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Gyurkó Jancsi, más néven Miklós Jancsi kihallgatása (1772. június 2)

**Gyurkó Jancsi, más néven Miklós Jancsi kihallgatása
(1772. június 2)**

Gyurkó Jancsi vádlottat vallomása szerint a Klimpa környéki erdőben fogták el egy horvát kirablásával kapcsolatban. Arra a kérdésre, mit csinált Klimpán, azt felelte, hogy lovat cserélt el. Sem a rablásról, sem pedig a keszkenőkről és eladásukról nincs tudomása. Tagadja, hogy a jelenlévő bebörtönzött Horváth Jánossal és Ferke Ferencsel együtt tartózkodott volna, jóllehet ezt a fiával és az utóbbi cigánnyal történt szembesítése alkalmával azok megerősítették. A bíróság fenyegetésére is kitart amellett, hogy sem a rablásról nem tud, sem pedig nem volt együtt a fiával és Ferke Ferencsel. Erre 12 botütést mérnek rá, ennek ellenére szilárdan kitart vallomása mellett.

1mo Wie heilt du, woher bistu, und wo Wohnhaft?

R: Ich heisse Jantsi Gyurko, von Donnerskirchen gebürtig und allda wohnhaft.

2. Warum, und wo bist du arretirt worden?

R: Weil ein Crabat auf der Strass ausgeraubt worden, so bin ich in Wald bey Klingenbach gefangen worden.

3. Was hast du in Klingenbach zu thun gehabt?

R: Ich habe den geschwornen in Klingenbach Matthias Scheuch [50\(80\)](#) ein Pferd vertauscht.

4. hast du nicht gehört: dass die Zigeuner jemanden auf der Landstrass nach Wienn, ausgeraubt?

R: Nein!

5. Weis du nicht ob die inhafirten, oder andere Zigeuner, in Klingenbach, oder anderswo Tüchel verkaufft?

R: Nein! Ich weiss nichts.

6. Bist du nicht zu Lantendorf [51\(81\)](#) gewesen mit deinem gegenwärtig stehenden Sohn Horváth János, und dem mit arretirten Frantz Ferke.

R: Nein!

7mo Wie kanst du dieses laugnen: da dir doch dein Sohn und der Frantz Ferke diese ins angesicht gesagt?

R: Ich bin nicht da gewesen.

3258. da aus allen Umständen herauskommt: dass du mit deinem Sohn, und dem Ferke überall mit zugegen gewesen; als sage aufrichtig aus, ob dir nichts von dem begangenen Diebstahl bekannt sey, sonst wirst du schärffer angegriffen werden?

R: Ich weis nichts davon, und bin auch nicht mit, oder bey Ihnen gewesen.

Als Inquisit hierauf 12 Stock Streich bekommen, hat derselbe dem ohngeachtet nichts weiter gestehen wollen, sondern ist fest darauf beharret, dass Er von keinen Diebstahl nichts wüste, und auch mit obigen 2 Zigeunern in Lantzenдорff nicht gewesen sey.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Rözeli Julianna kihallgatása 1772. június 2.

Rözeli Julianna kihallgatása

1772. június 2.

A fiatal cigánylányt Klimpán muskétások vették őrizetbe és a többi cigánnyal együtt – akiket mind ismert –, hozták Sopronba. Arra a kérdésre, hallott-e arról, hogy a cigányok loptak, nem-mel válaszol; ő maga csak a katonáktól és a meglopott horváltól tud az esetről. Az elfogott cigányokkal anyjával és nővérének férjével, Mátyás Jancsival Klimpára menet találkozott. Az ellopott keszkenők közül egyet sem látott és nem is kapott. A bíróság felszólítására mégis bevallja, hogy bár a tolvajlásról nem tud, egy keszkenővel Horváth János megajándékozta, az anyja pedig 5 garasért vett Horváltól keszkenőt, amelyeket Oszlopon egy ottani lakosnál hagyott. A bíróság figyelmeztetése ellenére is kitart vallomása mellett, hogy csak egy keszkenőt kapott, a többiről nem tud. Mivel bebizonyosodott, hogy a rablásban résztvett, ezért büntetésül 5 korbácsütést kap és a város területéről örökre kiutasítják.

1mo Wie heilt du, woher bist du gebürtig, und wie alt?

R: Juliana Rözeli, gebürtig v(on) Gross Zinkendorf, [52\(82\)](#) ledig, 16 Jahr alt

2. Warum bisttu ins Arrest gekommen?

R: Es sind Mosquetierer von der Stadt nach Klingenbach kommen, und haben mich samt denen übrigen mit gefangen, und anhero gebracht.

3. Kennst du die andern mit eingefangene Zigeuner?

R: Ja! ich kenne sie alle.

4. hast du nichts gehört: dass diese Ziegeuner gestohlen haben?

R: Nein! Ich habe nichts gehört, bis die Stadt-Mousquetierer gekommen sind, und der bestohlene Crabat selber gesagt hat; dass er bestohlen worden.

5. hast du keine von denen gestohlen Tücheln bekommen?

R: Nein! Ich habe keine gesehen und auch keine bekommen.

6. Wie bist du zu diesen Zigeunern kommen?

R: [53\(83\)](#) die andern Ziegeuner sind zurück auf Klingenbach gekommen, und ich bin mit meiner Mutter, und Ihrer Schwester Mann Matthias Jantsi auch nach Klingenbach gegangen, um nach Lantzenдорff Wahlfarthen zu gehn.

7. [54\(84\)](#) du sollst bekennen: ob du nichts, von [55\(85\)](#) dem durch die eingefangene Ziegeuner begangenen

Diebstahl weist: und ob du nicht davon etwas bekommen, und was?

326R: Ich weiss nichts von dem Diebstahl aber ich hab⁵⁶⁽⁸⁶⁾ ein Tüchel von Horváth János zu schenken bekommen. Und meine Mutter hat 2 Tüchel von dem selben um 5. groschen gekauft. welche⁵⁷⁽⁸⁷⁾ meine Mutter Zu Oszlip,⁵⁸⁽⁸⁸⁾ ich weiss aber nicht bey wem, gelassen;⁵⁹⁽⁸⁹⁾ dieser Mensch ist ein Inwohner⁶⁰⁽⁹⁰⁾ allda.

8. du wirst ernstlich ermahnet zu gestehen: ob du nicht mehr Tüchel von denen Ziegeunern bekommen hast, als eins; und wo Sie die übrigen verkauf haben?

R:⁶¹⁽⁹¹⁾ Ich habe nur eins bekommen; und weis nicht wo die andern hingekommen sind.

Die weilln diese Inquisitin von obigen Diebstahl participirt hat; als ist dieselbe mit 5. Korbátsch Streichen abgestraft, und von dem Stadt Territorio auf immer verwiesen worden.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Horváth János szembesítése büntársával Rugli Jancsival Nemeskéren, Sopron vármegye Törvényszéke előtt (1772. augusztus 31).

Horváth János szembesítése büntársával Rugli Jancsival Nemeskéren, Sopron vármegye Törvényszéke előtt (1772. augusztus 31).

Ezen 1772 dik esztendőben az Urnak menyben menetele Ünnepe előtt való napabban, de bizonyos napját nem tudja, a Szároz Vámi Nimetül Milidorfi uton Iczaka jött Két Horváth Szekér, a Szekeresek aluttak a Szekéren a Czigányok voltak hatan, úgy mint eő Ujvári Miska, máskint Nimetül Horváth Jancsi, Rugli Jancsi, a ki most Nemeskéren vagyon fogva, és Gyurko névü Czigányok, ismit az Annya Kata Marinka, s úgy Gréger Pittye Páll Felesige és maga Felesige Pisso Panni, Maria Lancendorfon livén, vissza jövet Vinpassingra⁶²⁽⁹²⁾ jöttek, annénd az Miiidorfi utra a szekereket megh Látván, Rugli Jancsi Horváth Jancsit oda huzta, és eő is föll hággott az utolso Szekérre, egy Sák partikát ell Loptak. Keszkenyös 17 végbül állát ell Loptak, és három darab tarkát, ezeket mind magok Köztök föll osztották, és Ujvári Miska, vagy is Horváth Jancsi adott ell három véget Két forinton Két garason, Rugli Jancsi adott ell hat véget, két forinton, az Annya adott ell három véget Két forinton egy Kereszt Uri Zsidónak Sopronyon Kivül alattomban, a Marha Vásár alkalmatosságával ismiri is a Zsidot, de nevezni nem tudja, a Gyurko nevü Czigán a ki ell ugrott, úgy mint a harmadik társok Két véget adott ell, máskint is adtak ell föl darabolván a Keszkenyekbül, és hogy Rugli Jancsi társok volt ezen Lopásban, és hogy ez szerint volt, a mint ell beszillette, arra Kész megh is halni, hogy igaz a mit vallott, Invinclatus Rugli coram figura Judicii occasione Confrontatione haec omnia negavit. Praeterea confrontatus est Horváth Jancsi, cum Matre sua nomine Kata Marinka respectu Joannis Rugli illa taliter fassa est.

Rugli Jancsit Kata Marinka jól ismiri, mivel egy testvér Eöcse Ligyen, de Rugli Jancsi a Lopáson jelen nem volt, hanem a maga két Fia Ujvári Miska, vagyis Horváth Jancsi, és ennek egy testvér Eöcse János névü, és egy Gyurko aliter ³²⁷sepli névü Czigán, ezen három Firfi Czigányok, és maga Kata Marinka is a Lopásban riszesölt, eő ugyan a szekérnél nem volt, hanem a Száraz Vámi Kertek alatt állott, Gréger Pittye Páll Felesige is ott volt a Lopáson, a ki Harkán, Kopházán, és Kereszt Urot tartoszkodik, és a Fiának föllebb irtt Horváth Jancsinak Felesige Pissó Panni ez is ott volt, és riszesölt is a Lopásban. Tandem Horváth Jancsi idquoque fassus est, hogy az Horváth Emberek ell mentt a szekeritül, midőn az partikát Le vették volt.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Löbl Mózes kihallgatása Németkeresztúron, a herceg Eszterházy uriszéken 1772. szeptember 4.

**Löbl Mózes kihallgatása Németkeresztúron, a herceg Eszterházy uriszéken
1772. szeptember 4.**

Löbl Mózes a bíróság azon kérdéseire, ti. a cigányok loptak, jártak-e nála és tőlük vett-e valamit és mikor, tagadólag válaszol. Nem-mel felel arra is, hogy Sopronban a Pócsi kapunál vagy máshol vett volna valamit is a cigányoktól. Nem ismeri Horváth Jánost, csak egy Péter nevű cigányt. Horváth Jánostól semmit nem vásárolt. A bíróság felszólítja őt, hogy az igazat mondja, mivel a kihallgatott cigányok mind bevallották, mennyi keszkenőt és miilyen áron adtak el neki. A kérdéses napon (szerdán) – hangsúlyozza Löbl – nem is volt Sopronban, hanem három másik zsidóval kedden utaztak a városba, amikor is a Péter és testvére a feleségéhez jöttek s 6 vég keszkenőt kb. 2 forintért kihoztak, amiért 19 darab különböző keszkenőt adtak. A bíróság újra figyelmeztett Löbl Mózeset, hogy vallja be: ismeri az említett cigányokat, akik otthonosak Németkeresztúron, s ott adták el a keszkenőt, így mindenképpen tőlük kellett, hogy vegye azokat. Löbl változatlanul kitart vallomása mellett, hogy ő semmiféle cigányokról nem tud, mégha azok őt ismerik is. A bíróság ezután kéri, mondja meg, honnan tudott a 19 darab (vég) keszkenőről és kinél vannak ezek? Löbl szerint egy szegény zsidótól tudta meg, aki Nagycenken találkozott egy idegen zsidóval: ez neki keszkenőket ajánlott megvételre, de pénzsűke miatt nem tudta megvenni, ezért Löbl az ismert zsidóhoz, Lázár Józsefhez küldte őt, és maga megpróbálta, hogy az átutazó zsidót a keszkenőkkel megállítsa és Németkeresztúrra küldje. Lázár az idegen után utazott és Újkéren találkozva vele, a keszkenőt elvette és összecsomagolta, lepecsételte, majd egy zsidó levél kíséretében a zsidóbíróhoz a hivatalba vitte. Löbl továbbra is kitartott vallomása mellett. Az igazság kiderítése érdekében 12 botütésre ítélik, de ez sem változtatja meg Löbl véleményét. Tanúnak megidéznek azt a kocsiát, aki Löblt és másik három zsidót Sopronba szállította, de ő a keszkenőkről semmit sem tudott.

1mo Wie Inquisit heysse, von Wahnenn gebürthig, wie alt, und wo er sich aufhalte.

R: heisse Moyses Lub von Creuz gebürthig, alt 54 Jahr verheurathet, und zu Creutz Haussässig.

2do ob ihme wissend, warum er vor gefordret worden?

R: er wisse es nicht.

3^{io} ob ihme wissend, dass die Zigeiner gestohlen haben, und was.

R: Er wisse es nicht.

4to ob er nichts von Zigeinern erkaufet habe, was, und wann

R: Er habe gar nichts von Zigeinern erkaufet, und ware ihme kein zigeiner in das haus gekamen.

328 5to ob er nicht zu öedenburg von denen Zigeinern was erkaufet habe und an welche[em] orth?

R: noch weniger in öedenburg ist ein Zigeiner zu ihm gekamen, habe auch denenselben nirgends etwas abgekaufet.

6to ob er keine zigeiner kenne?

R: Er könne gar keinen.

7mo ob er keinen Zigeiner kenne der Horváth Janos heisse?

R: kannte keinen Zigeiner mit Nahmen nennen ausser dem Peter.

8vo Es kamet vor, dass er von den Zigeiner Horvath Janos tuchle erkaufet haben, solle sagen, wie viel und wie theüer?

R: Er habe gar nichts erkaufet.

9no Er solle die Warheit bekennen, und nicht so halsstarrig seyn, indeme sowohl der Horvath Janos 3 ganze stückl per f(lorenos) auf dem Vieh Marckt vor dem Potschy Thor ihm selbst verkauft zu haben, als auch der Zigeiner Gyorkó vor 4 st(ückel) Tuchel, dann der Frantz Ferke um 2 f(lorenos) zusammen 12 ganze stückl Tüchel ihme verkauft zu haben eingestanden und ihme in das gesicht gesagt. Nicht minder die Catharina Pisco ihme is das angesicht bey Einen Löbl(ichen) Stadtgericht gesaget dass Er von ihr an einen Mitwoch auf bemerkten vieh Markt 5 stuck Tüchl per 20 Kreuzer erkaufet: ferners Bekennet auch die Marinka ihme 3 stückl per 2 f(lorenos) verkauft zu Haben, und Leztlich die Mariana frey aussaget dass ihr Mann ihme etwelche schnuftucher zu 2 f(lorenos) verkauft habe, auch all dieser Verkauf seye an einen Mitwoch geschehen.

R: Er habe gar nichts erkaufet, ware auch an den Mitwoch nicht zu oedenburg gewesen sondern an einen Erchtag /:wie die grosse Musterung gewesen:/ seye Er mit drey anderen Juden aldahin gefahren, und von der Jüdin Brunano verschiedene wahren eingekauft, unter welcher zeit ein Zigeuner der Peter sein bruder, zu seinen weib gekamen 6 Elln Leinwand so 2 f(lorenos) austragen, genohmen, und dafür 19 stück verschiedene Tuchl gegeben.

10mo Wie Er doch sagen könne, dass er keinen Zigeiner kenne, und nichts von ihnen erkaufet habe? entgegen der Horvath Janos ihme Inquisiten mit Nahmen, Persohn, und wo er zu Creutz Hauslich ist, gänzlich beschreiben habe, auch die Pisco Kata wegen 5 geschänkten Tücheln nach Kreuz zu ihme gegangen und die tüchl verkauft ihme angedeutet hat, mithin mit selben genugsame bekantschaft gehabt haben muss, und hieraus klar erhellet, dass er von denen Zigeinern die tüchel erkaufet hat.

R: Es kann sein, dass die Zigeiner ihne kennen, er aber kenne keinen, und kann nie mahl wie all zeit sagen, dass er von selben nichts erkaufet habe.

11mo Wie Inquisit den 31: May die 19 stuck Tüchl in das amt gebracht, hat er auch bekent, dass ihme noch Tüchl bey Jemand wissend wären, solle also sagen, woher er solches gewusst, und bey weme solche seynd?

R: Einer armer Creutzer Jud gerstl Mayer, so in verschiedenen orthen hausiren gehet, hat ihme gemeldet dass er den 29 May zu zinkendorf einen Fremden Juden angetrofen, welcher ihme gerstel tüchel zu kaufen angetragen, wegen geldabgang aber nichts kaufen können, als hat Inquisit [329](#)nach Schützen⁶³⁽⁹³⁾ zu dem bekanten Jud Lazar Joseph den gerstel geschicket, und ersuchet dass selber den mit denen tücheln durch passirenden Juden anhalten und ihme die tüchl nach Creuz schicken solle, ist also der Lazar demselben nach gefahren und bey Ujkér⁶⁴⁽⁹⁴⁾ angetrofen denselben die tüchl weggenommen und in eine sack zusammen geleet, und verpetschiret, dann den 3: Juny nebst einen Jüdischen brief /: welcher in Copia verteutscher Beylieget:/ durch den Juden Richter in dass Amt gebracht worden.

Auf vor stehende Fragen wurde der Inquisit nachmahlen den 4ⁿ Sept(ember) Constituiret, der aber in seiner aussag vest verblieben, und weillen mann mit gütte nichts heraus bringen könnte, wurde er um die Warheit besser zu bekennen mit 12 Stock-Streich Beleet, er bliebe als dan ebenfahls stäts darbey, dass er keine Tüchel von denen zigeinern erkaufet habe.

Es wurde auch der Fuhrmann Haus Ringauf von Creutz Cifret und examiniret dass er zwar den Inquisiten Moyses Lub mit noch drey anderen nach oedenburg geführet, jedoch nichts von tücheln gesehen habe, dagegen habe er von der Jüdin Brunano warum hinweg, und aus dem vogen tragen solten, den tag und wochen wisse er aber eigentlich nicht actum Landt gerichts Canczley Creucz Dies et Anno ut Supra.

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Soós István: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához) II. rész / Lázár József héber betűkkel írt (jiddis) levelének német átirata

Lázár József héber betűkkel írt (jiddis) levelének német átirata

Geschicht zur Nachricht, dass die verflossene Wochen habe bekommen ein Botten von Moyses Löbl, dass ich soll sehen mit Vernunft, wie ich die Tüchel bekommen kan von die Leüth. aber sie seynd nicht zu mir herein kommen. also bin gleich nachgefahren, und bey Ujkér angetroffen, und habe die Tüchl fast mit gewalt bekommen, bey Wesenheit den Botten überschicke in natura mit mein Pettschaftt daran, bey dieses habe mich müssen verobligiren 9 fl(orenos) zu bezahlen, mithin bitte, das mein Geldt widerum bekommen soll, und ich kein schaden haben soll.

Lazar Joseph

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

330 HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1987. XLI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Kaus, Karl: Darufalva (Drassburg), Locsmánd (Lutzmannsburg), Pinkaóvár (Burg) (Burgenlandi vörös sáncok régészeti vizsgálatainak eredményei 1891–1986-ig)

Kaus, Karl: Darufalva (Drassburg), Locsmánd (Lutzmannsburg), Pinkaóvár (Burg) (Burgenlandi vörös sáncok régészeti vizsgálatainak eredményei 1891–1986-ig)^{*(95)}

1. A vörös sáncokat tartalmazó erődítmények vizsgálata (égetett sáncoknak, vagy salaksáncoknak is nevezték ezeket) a mai Burgenland területén 1891-ben Bella Lajosnak a Darufalva¹⁽⁹⁶⁾ melletti Taborac hegyen végzett kutatásával kezdődött. 1898-ban Bella Lajos a locsmándi Kirchbergen lévő sáncépítményekről is írt.²⁽⁹⁷⁾ 1900 körül voltak az első pinkaóvári ásatások. Sajnos ezekről a kutatásokról, amelyeket Erdődy I. végzett, nincsen semmiféle feljegyzésünk. A leletek, főleg középkori fegyverek és vastárgyak azonban később a Burgenländisches Landesmuseumba (Kismarton) kerültek. 1928–1934 között a múzeum eredményes ásatásokat folytatott, A. Barb, F. Hauptmann és K. Mossler irányításával a Darufalva melletti Taborac hegyen.³⁽⁹⁸⁾ 1952-ben M. Mitscha-Märheim, A. J. Ohrenberger és B. Saria próbaásást végzett Pinkaóvárrott⁴⁽⁹⁹⁾ és 1953–1967 között A. J. Ohrenberger többször ásatott a locsmándi Kirchbergen.⁵⁽¹⁰⁰⁾ 1983 és 1986-ban leletmentő ásatások folytak Pinkaóvárrott és Locsmádon K. Kaus